

แนวคิดการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

The Concept of Using Social Media as a Channel of Dissemination of Buddhism

บุญคำ ดีสุขสาม¹ และ ดวงกมล โพธิ์นาค²

บทนำ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2554-2559 มีหลายวิธี เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรับ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้มีความรู้จัก เข้าใจ และเข้าถึงหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้ โดยมีความศรัทธาเชื่อมั่นพร้อมที่จะทำหน้าที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ด้วยการทำนุบำรุง อนุรักษ์รักษาคัมภีร์ สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาการพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงดำรงคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป [1] แต่เนื่องจากในปัจจุบันเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อโลกเจริญด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ มนุษย์มีการติดต่อสื่อสารกันหลาย ๆ รูปแบบ บางครั้งเมื่อต้องการพบปะ พูดคุยกัน ก็ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปด้วยตนเองเช่นเมื่อก่อน เพราะมีเทคโนโลยีที่ทำให้สามารถสนทนากันได้โดยผ่านเครือข่ายต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ดังนั้นในทางพระพุทธศาสนาจึงต้องปรับวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับโลกในยุคปัจจุบัน โดยนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เป็นช่องทางการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ดีแล้วนั้น เมื่อบุคคลใดได้สัมผัสและนำไปปฏิบัติ ย่อมนำประโยชน์และความสุขมาให้กับบุคคลนั้น และธรรมะของพระพุทธองค์นั้นไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หรือสังคมใด ก็ย่อมนำความสุขสงบ สุข รมเย็น และสันติภาพมาให้แก่สถานที่นั้น และสังคมนั้น ไม่เว้นแม้กระทั่งในสังคมออนไลน์

ช่องทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

เมื่อครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ทรงมีพระทัยแน่วแน่ที่จะสั่งสอนมวลมนุษย์พร้อมทั้งสรรพสัตว์ให้พ้นจากบ่วงทุกข์ ดำรงตนให้เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ในเบื้องต้นนั้นพระองค์ทรงใช้วิธีการสั่งสอนแบบมุขปาฐะคือการพูดคุยกปากต่อปาก ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนพระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เป็นผลทำให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสั่งสอน และพระอัญญาโกณฑัญญะก็ได้ขอบรรพชาอุปสมบท เป็นเหตุให้เกิดไตรรัตน์ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นครั้งแรกในโลก พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อจะตรัสสอนบุคคลใดบุคคลหนึ่ง พระองค์ท่านก็ทรงพิจารณาอุปนิสัยของบุคคลนั้นด้วยพระปัญญาญาณแล้ว ทรงใช้กุศโลบายคือวิธีการในการสั่งสอนแตกต่างกันไป [2] ดังที่พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ได้กล่าวไว้ในการแสดงธรรม เรื่อง กุศโลบายของพระพุทธเจ้า ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ บพิตรพิมุขมหาเมฆ มีใจความสรุปได้ดังนี้ “กุศโลบายในการสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น มี 4 ประการ คือ 1. เอาใจเขามาใส่ใจเรา 2. เตือนใจให้ถูกต้อง 3. หนามยอกเอาหนามบ่ง 4. เรียนรู้จนจบจากประสบการณ์ตรง” จากข้อความข้างต้นทำให้ทราบได้ว่าพระพุทธองค์ก็ทรงใช้กุศโลบายคือหลักการและวิธีการต่าง ๆ ในการสั่งสอนพุทธบริษัทเพื่อให้เข้าถึงบุคคลต่าง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสูงสุด

¹ นักศึกษาภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

² อาจารย์ประจำภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทร. 08-9079-4260, อีเมล: s4967_kum@hotmail.com

ในด้านพระสงฆ์ใช้หลักการและวิธีการเดียวกันกับพระผู้มีพระภาคเจ้าในการเผยแผ่และสั่งสอนประชาชน กล่าวคือจดจำธรรมะที่พระองค์ตรัสสอนจากพระโอษฐ์นำมาเผยแผ่ให้กับบุคคลต่าง ๆ ในสถานที่ต่าง ๆ เป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นได้รู้แจ้งเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์เหล่านั้นนำไปแสดงก่อให้เกิดพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธา เลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมากมายมหาศาลเหลือคณานับ ด้วยเหตุดังนี้พระพุทธศาสนาจึงเจริญรุ่งเรือง แพร่ขยายไปในชมพูทวีปและปฏิกฐานดำรงมั่นคง ในกาลต่อมาครั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานล่วงแล้ว 200 ปี ได้มีพัฒนาการในการเผยแผ่พระธรรม โดยได้จารึกคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ในเสาหินต่าง ๆ หรือที่เรารู้จักกันในนามเสาหินอโศก เสาอโศก หรือ เสาแห่งพระเจ้าอโศก (Pillars of Ashoka) [3] เป็นเสาสัญลักษณ์แห่งพระพุทธศาสนาในแผ่นดินแห่งชมพูทวีปเมื่อครั้งอดีตกาล สร้างขึ้นโดยพระราชโองการของพระเจ้าอโศก (King Ashoka) กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะ หรือ เมารยะ (Maurya) โดยจะสร้างเสาหินปักตั้งไว้ ณ ตำแหน่งของสถานที่ที่เป็นสังฆนิยสถาน และสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สันนิษฐานว่า การสร้างเสาอโศกไม่เพียงแต่เป็นการระบุถึงที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นเสมือนการประกาศถึงพระพุทธศาสนาที่ได้ขยายขอบเขตแคว้นแคว้นไปทั่วทุกแห่งหนในรัชสมัยของพระองค์ เป็นเครื่องหมายแทนพุทธบูชา และเตือนชนนวงทั้งปวงให้ปกครองราษฎรโดยธรรม ที่มาของการค้นพบเสาอโศกนั้น มีการพบครั้งแรกในประวัติศาสตร์เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 21 (คริสต์ศตวรรษที่ 16) ในบริเวณซากเมืองโบราณที่เมืองเดลี โดยนักโบราณคดีชื่อ โทมัส คอรัยัต (Thomas Coryat) ในครั้งนั้น ได้มีการพบแท่งเสาหินและอักษรปรีติชนาที่ไม่เข้าใจในความหมาย จนกระทั่งเมื่อช่วงสมัยที่อังกฤษเข้ายึดครองอินเดียเป็นอาณานิคม เมื่อปี พ.ศ. 2373 (ค.ศ. 1830) จึงได้มีการสำรวจซากเมืองและแท่งเสาหินอีกครั้ง โดย เจมส์ ปรีนเซป (James Prinsep) และได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองท่านคือ กัปตันเอ็ดเวิร์ด สมิธ (Edward Smith) และ จอร์จ เทอเนอร์ (George Turnour) ร่วมกันศึกษาและสามารถถอดความหมายของจารึกบนแท่งเสาหินได้

ในที่สุด และพบว่าแท่งเสาหินดังกล่าวนี้เป็นของกษัตริย์ผู้เรียกขานกันว่า “ปิยะทัสสี” (Piyadasi) หมายถึง ผู้เป็นที่รักของเทพเทวา หรือก็คือกษัตริย์ผู้มีพระนามว่า “พระเจ้าอโศก” (King Ashoka) ผู้ครองแผ่นดินโมริยะ (เมารยะ) นั้นเอง ทำให้เกิดช่องทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นมาอีกช่องทางหนึ่ง

รูปที่ 1 เสาอโศก (Pillars of Ashoka)

(ที่มา : www.artedchula.com)

ครั้นต่อมาได้มีการจารึกพระพุทธวจนะเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษาบาลีลงในใบลาน โดยกระทำที่มัลลชนบท มีพระรักขิตมหาเถระเป็นประธานในการสังคายนาครั้งที่ 2 กระทำเมื่อ พ.ศ. 433 ในสมัยของพระเจ้าอโศกคามณโภยโดยมีเหตุผลว่า การท่องจำพระพุทธวจนะต่อไปอาจมีข้อผิดพลาดได้ เพราะปัญหาในการท่องจำของกุลบุตรเสื่อมลง จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้าและต่อมาเมื่อโลกเจริญขึ้นโดยลำดับได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับเกาหลีขึ้นด้วยแม่พิมพ์ไม้ ในศตวรรษที่ 13 ในสมัยราชวงศ์กอริโย พระไตรปิฎกแม่พิมพ์ไม้มีจำนวนถึง 80,000 แผ่น อายุประมาณ 800 ปี ใช้อักษรจีนโบราณบันทึกคำสอนเป็นภาษาสันสกฤต แม่พิมพ์ไม้ชิ้นนี้เป็นแม่พิมพ์ไม้พระคัมภีร์เก่าแก่ที่สุดในโลก ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี ค.ศ.1995 หรือ พ.ศ. 2538

รูปที่ 2 รูปตัวอย่างแม่พิมพ์ไม้พระไตรปิฎก

(ที่มา : <http://www.gotoknow.org/posts/261261>)

ต่อมาเมื่อมีวิวัฒนาการของสื่อในประเภทต่าง ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ และโทรศัพท์เป็นต้นเกิดขึ้น ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวาง และสะดวกมากขึ้น บุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลายทางมากขึ้นด้วย จนกระทั่งเมื่ออินเทอร์เน็ตกำเนิดขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1969 หรือประมาณปี พ.ศ. 2512 ทำให้คนหันมาให้ความสำคัญและสนใจใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้นจนกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย จวบจนปัจจุบันนี้ ดังนั้นจึงมีการนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเผยแพร่ในสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะในอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันนี้ เพื่อให้ประชาชนผู้มีความสนใจใฝ่ในธรรมได้ศึกษาหาความรู้ และนำธรรมที่ตนเองศึกษาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน

จากการที่อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้คนส่วนใหญ่ใช้เวลาบนโลกอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เมื่อมีคนใช้งานมากขึ้นก็มีความคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถใช้งานบนอินเทอร์เน็ตได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้จากเดิมที่อินเทอร์เน็ตใช้งานเพียงแค่อ่านข้อมูลข่าวสารได้เพียงอย่างเดียว ก็พัฒนาให้สามารถโต้ตอบกับบุคคลผู้ใช้ได้ เมื่อมีการพูดคุยโต้ตอบจากคน ๆ หนึ่ง ก็เพิ่มเป็นสองคน เพิ่มเป็นหลาย ๆ คน และเพิ่มจำนวนเป็นกลุ่ม ๆ หนึ่ง จนกลายเป็นสังคม หรือเรียกว่า สังคมออนไลน์ [4] ชัชวาล สังคิตตระการ ผู้ช่วยวิจัย ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้ความรู้ว่า “ยุคนี้ถือเป็นยุคของเว็บ 2.0 โดยก่อนหน้านี้จะอยู่ในยุคของเว็บ 1.0 ที่มีการสื่อสารทางเดียวคือ การอ่านเพียงอย่างเดียว แต่ช่วงหลัง ๆ ด้วยความที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงไม่ต้องการสร้างเว็บแค่ให้อ่านเพียงอย่างเดียว แต่สามารถสร้างความพึงพอใจ โดยการสร้างประวัติโดยย่อ และมีแอปพลิเคชัน

ต่าง ๆ ให้เลือก ใช้รวมทั้งสามารถโพสต์ข้อความหรือแสดงความคิดเห็นได้ด้วย จึงเกิดเป็นสังคมออนไลน์ขึ้น”

รูปที่ 3 สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)
(ที่มา : www.thumbsup.in.th)

Social Media หรือ สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง [5] สื่อดิจิทัลหรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บหรือเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม ที่มีผู้สื่อสารจัดทำขึ้น โดยที่ผู้เขียนจัดทำขึ้นเองหรือพบเจอสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เหตุการณ์ บทความประสบการณ์ รูปภาพ วิดีโอ และเพลง แล้วนำมาแบ่งปันเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์และพูดคุยให้ผู้ใช้ในโลกออนไลน์ในเครือข่ายของตนได้รับรู้ ทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง กับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพรวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน [6] ทุกวันนี้ วันที่คนไทยกว่า 25 ล้านคน หรือเกือบร้อยละ 38 ของประชากรไทยทั้งหมดสามารถเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และในจำนวนนี้มีผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์หรือ Social Media ถึงกว่า 18 ล้านคน โดยในบรรดาผู้ใช้ Social Media ในประเทศไทยสามารถแบ่งเป็นผู้ใช้ Facebook ถึงร้อยละ 85 หรือประมาณ 15.3 ล้านบัญชี ขณะที่ Twitter มีผู้ใช้ร้อยละ 10 หรือ 1.8 ล้านบัญชี ตามด้วย Instagram ที่มีผู้ใช้ร้อยละ 5 หรือเกือบ 1 ล้านบัญชี ทั้งนี้ยังไม่รวมจำนวนผู้ใช้โปรแกรมประยุกต์ในการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลสู่กลุ่มบุคคลเช่น แอปพลิเคชัน Line ที่มีคนไทยเป็นสมาชิกแล้วกว่า 10 ล้านบัญชี ทำให้โลกของ Social Media มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนส่วนมาก หรืออาจจะเรียกว่า โลกโซเชียลก็ได้ สามารถสร้างประโยชน์ได้เป็นคุณอนันต์ แต่ในทางกลับกันก็เป็นโทษมหันต์เช่นเดียวกัน จะกล่าวได้ว่าคล้าย

ดังดาบสองคมก็เป็นได้ ในปัจจุบันนี้ Social Media มีหลายรูปแบบ หลาย ๆ แอปพลิเคชันก็ทำขึ้นเพื่อความบันเทิงและสื่อสาร ถ้าพูดถึงประโยชน์แล้วก็สามารถทำให้คนที่อยู่ไกลกันได้มาพูดคุยกันได้แต่ในทางกลับกันก็ทำให้คนที่อยู่ใกล้เป็นคนห่างกัน การสื่อสารกันนั้นรับได้แค่ ข้อความ แสง สี เสียง และภาพ แต่ไม่สามารถรับความรู้สึกของอีกฝ่ายได้เลย ทุกวันนี้โลกของ Social Media สามารถทำให้รู้จักคนคนหนึ่งได้เพียงข้ามคืน และยังเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารให้ผู้คนได้มาวิพากษ์วิจารณ์ออกความเห็นกัน โดยที่ลืมนึกถึงผลที่จะเกิดขึ้น ข้อมูลที่ได้รับมานั้นจริงเท็จมากน้อยแค่ไหนก็ไม่สามารถรับรู้ได้เลย คนบางคนใช้ Social Media เพื่อช่วยเหลือคนอื่นอีกหลายคน แต่คนบางคนใช้หาผลประโยชน์กับคนอื่นอีกหลายคน ปัญหาการเกิดอาชญากรรมทุกวันนี้บางส่วนก็เกิดขึ้นจากโลกของ Social Media หลาย ๆ คนที่ใช้ Social Media อยู่ทุก ๆ วันก็เพื่อต้องการจะสื่อสารกับเพื่อนหรือคนที่พึงรู้จัก แต่คนที่อยู่ใกล้ตัว คอยดูแลใส่ใจ และเป็นห่วงที่สุด อาจทำให้บุคคลนั้นลืมนึกถึงและมองข้ามไป ในโลกของ Social Media ไม่มีกลางวันหรือกลางคืน ไม่มีความจริงหรือความเท็จ ไม่มีคนรวยหรือคนจน ทุก ๆ อย่างจึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคำว่า วิจยณญาณ Social Media ได้ให้ความสะดวกสบายกับการดำเนินชีวิตของทุกคนมาก จนบางครั้งอาจจะสะดวกสบายมากเกินไปเลยทำให้บุคคลนั้นไม่มีความอดทนความพยายาม อาจทำให้เป็นคนไม่ตรงต่อเวลา หากจำเป็นต้องใช้ Social Media ควรอยู่บนพื้นฐานของคำว่า พอดี ทุก ๆ อย่างที่มีคุณประโยชน์ย่อมมีโทษด้วยอย่างแน่นอน Social Media ยังมีผลต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากจะให้ความสะดวกในด้านข้อมูลข่าวสารแล้ว ยังช่วยในเรื่องของการสื่อสารด้วย หากมองในอีกมุมหนึ่ง Social Media ก็เหมือนกับคลังสินค้าที่ทำขึ้นมาเพื่อตอบสนองเอาใจกลุ่มลูกค้าต่าง ๆ คนอีกหลายคนก็ใช้เพื่อหาผลประโยชน์ ทำเป็นธุรกิจ แต่หากใช้อย่างถูกต้องสุจริตจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างแน่นอน Social Media ต้องพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ เพื่อตอบโจทยความต้องการของมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความไม่พอดี มีความโลภ โลกของอินเทอร์เน็ตเป็นเหมือนศาสตร์

ความรู้เป็นครูที่ไม่มีตัวตนแต่สามารถสอนให้เป็นผู้รู้ได้ในโลกของ Social Media ก็เป็นเหมือนกับตลาดเพราะเต็มไปด้วยคลังสินค้าจำนวนมาก เป็นดังสื่อโฆษณาเป็นร้านขายของเล็ก ๆ ของใครหลาย ๆ คน หากจะใช้คำว่า Social media is everything ก็ได้ ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่วัยรุ่นจะใช้ Social Media มาเป็นอันดับต้น ๆ ก็ว่าได้ ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงเรื่องการสื่อสาร จึงทำให้การใช้ภาษาไทยผิดเพี้ยนไป นอกจากจะทำให้ภาษาไทยวิบัติแล้วก็เป็นปัญหาระดับชาติอีกด้วย ทุก ๆ คนควรภูมิใจและช่วยรักษากษัตริย์นี้ไว้ เพราะภาษาไทยเป็นภาษาที่สามารถออกได้ครบทุกเสียงไม่มีภาษาใดในโลกที่ทำได้ โลกของ Social Media เป็นดังแหล่งอารยธรรมมากมายให้คนที่ไม่รู้ได้รู้ดังนั้นจึงควรใช้อย่างระมัดระวัง [7] ดังแนวทางสำหรับสื่อสังคมของ Intel ที่เขียนสรุปได้ดังนี้ 1. เปิดเผยความจริงใจ หรือความไม่จริงใจของคุณ จะถูกพบได้อย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมของสื่อสังคม 2. ปกป้อง ตรวจสอบให้แน่ใจว่าการสร้างความชัดเจนของคุณมิได้ละเมิดข้อมูลที่เป็นความลับ โปรดอย่าลืมนะว่า ทรายใดที่คุณออนไลน์ การกระทำทุกอย่างของคุณจะถูกบันทึกไว้ ทุกสิ่งทุกอย่างบนอินเทอร์เน็ตเป็นสาธารณะและสามารถสืบค้นได้ และสิ่งที่คุณเขียนคือความรับผิดชอบสูงสุดของคุณ 3. ใช้สามัญสำนึก การรับรู้คือความจริง และในเครือข่ายทางสังคมออนไลน์นั้น ไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่างความเป็นส่วนตัวและความเป็นส่วนตัวรวมถึงความเป็นบุคคลหรือมีอาชีพ เพราะฉะนั้นการใช้ Social Media จึงควรเลือกใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์ ละทิ้งส่วนที่เป็นโทษ ใช้อย่างมีสติ และรู้คุณค่าของ Social Media

การเผยแพร่ธรรมะบนสื่อสังคมออนไลน์

จากการที่ได้ศึกษาช่องทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและประโยชน์ โทษ ความสามารถของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นแหล่งแพร่ข้อมูลแล้ว ในเบื้องต้นขออธิบายคำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแพร่” ให้เข้าใจความหมายเสียก่อนดังนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ให้ความหมายดังนี้ คำว่า เผยแผ่ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้ขยาย

ออกไป หรือ ขยายออกไป ส่วนคำว่า เผยแพร่ เป็นคำกริยา หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย ในพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด ของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. 9, ราชบัณฑิต) [8] ได้ให้ความหมายว่า “เผยแผ่ ในคำวัดใช้เป็นคำหลักในความหมายว่า ทำให้แพร่หลายในลักษณะติดแน่น ชิมซาบ กระจ่ายไป เช่น เผยแผ่ศาสนา เผยแผ่ธรรมองค์การเผยแผ่ ส่วนเผยแผร์ ใช้ในความหมายว่า ประกาศ โฆษณา ทำให้แพร่หลายในลักษณะกระจ่ายให้ เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสทางตา หู เป็นต้น เช่น ใช้ว่าการเผยแผ่ศาสนาสามารถทำได้หลายวิธี เช่นเผยแผร์ไปตามสื่อต่าง ๆ หรือเผยแผร์ทางวิทยุทีวี เป็นต้น” ดังนั้นในการประกาศธรรมบนสื่อสังคมออนไลน์จึงควรใช้คำว่าเผยแผร์ธรรมะ เพื่อให้พุทธธรรมเผยแผร์ไปทั่วทุกอนุบนสังคมออนไลน์ จากการที่คนเป็นจำนวนมากใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น การเผยแผร์พระพุทธศาสนาในเชิงรุกจำต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการอันเป็นกุศโลบาย เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมโลกยุคปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาลพระผู้มีพระภาคเจ้าได้มอบภาระการเผยแผ่และการธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้กับพุทธบริษัททั้ง 4 กล่าวคือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่ในปัจจุบันภาระดังกล่าวมักตกไปที่ภิกษุซึ่งถือกันว่าเป็นผู้นำศาสนา และเมื่อทำกิจกรรมออนไลน์เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาก็มักใช้วัดเป็นจุดศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์ข่าวคราวความเสียหายอันเกิดจากพระสงฆ์เป็นต้นเหตุ บุคคลผู้ยังไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาก็ไม่เกิดศรัทธา ส่วนบุคคลผู้เลื่อมใสแล้วแต่มีศรัทธาไม่ตั้งมั่นก็พลอยเลื่อมศรัทธาไปด้วย ดังนั้นเมื่อมีสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นซึ่งเป็นแหล่งระดมความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ การพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จึงมีบุคคลในทุกระดับ ทุกเพศทุกวัย ทุกสถานภาพ นำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในด้านพระพุทธศาสนามาเผยแผร์ในสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ สิ่งใดที่ไม่รู้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเมื่อสืบค้น พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในสื่อสังคมออนไลน์แล้ว ก็สามารถทำให้รู้และเข้าใจสิ่งนั้น ๆ

ได้อย่างกระจ่างชัดเจน ส่วนสิ่งใดที่ตนเองพอมีภูมิรู้ภูมิธรรมอยู่บ้างแล้ว ก็เข้าใจชัดเจน พอกพูนความรู้ยิ่งขึ้นไป เมื่อทุกคนหันมาบริโภคเทคโนโลยีมากขึ้น วิถีพุทธวิถีไทยของคนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย กล่าวคือจากเดิมศูนย์รวมชาวพุทธจะอยู่ที่วัดเป็นหลัก เมื่อจะศึกษาธรรมะก็ต้องไปวัด แต่ปัจจุบันก็เปลี่ยนเป็นสังคมออนไลน์แทน ดังในญี่ปุ่นมีวัดหลายเปิดให้คนเข้าไปไหว้พระ สวดมนต์ ถวายภัตตาหารทางด้านศาสนาได้โดยใช้สื่อคืออินเทอร์เน็ต เพราะญี่ปุ่นเริ่มมีปัญหาว่าคนไม่ค่อยเข้าวัด ผลปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ส่วนในประเทศไทยในโลกสังคมออนไลน์ก็มีการ “ไปวัด” ทางอินเทอร์เน็ตมานานแล้ว ใครอยากอ่านหนังสือธรรมะอยากฟังเทศน์ ก็สามารถทำได้ เพราะปัจจุบันมี “เทศนาออนไลน์” “สวดมนต์ออนไลน์” แม้กระทั่งพระสงฆ์ ก็มีพระสงฆ์หลายรูปผู้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีนำธรรมะไปเผยแผร์บนสื่อสังคมออนไลน์ ดังที่พระมหาสมปอง ตาลปุตโตได้ให้สัมภาษณ์ในรายการแตกประเด็นข่าวเรื่องพระสงฆ์กับสังคมออนไลน์ ทางช่อง 3 ออกอากาศวันอังคาร ที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 มีใจความว่า [9] “พระภิกษุสามเณรก็สามารถนำสิ่งเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเผยแผร์ธรรมะ หนังสือ คำสอนต่าง ๆ แม้กระทั่งสื่อ เช่น youtube หรือสื่ออะไรต่าง ๆ ที่เอามาใช้ ที่นั่นก็มีโฆษณาในแง่ของทางโลกและทางธรรม ถ้าเอาไปใช้ผิดวัตถุประสงค์เอาไปโพสต์อะไรไม่เหมาะสม คำพูดคำจา ภาพอะไรที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ก็มีขึ้นได้ ฉะนั้นสิ่งดี ๆ มันก็ถึงกันหมด สิ่งไม่ดีมันก็ถึงกันหมด ฉะนั้นสำคัญคือการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไรด้วยความมีสติ สมัชชัญญะ” ดังนั้นในเรื่องของการเผยแผร์พระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่หน้าที่ของพระสงฆ์เพียงอย่างเดียว เป็นภาระของพุทธบริษัททุก ๆ คนผู้มีศรัทธาความเลื่อมใส ยึดมั่นในพระรัตนตรัย จะประกาศธรรมของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กระจ่างเผยแผร์ขยายไปทั่วทุกอนุบนพื้นไตรภพและดำรงมั่นคงถาวรตลอดไป การที่พุทธบริษัทหันมาใช้ Social Media เป็นช่องทางในการเผยแผร์พระพุทธศาสนานั้น ทำให้บุคคลทุกชนชั้น ทุกเพศทุกวัย และบุคคลผู้สนใจในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสเข้าถึงธรรมะได้ง่ายขึ้น ดังที่ [10] พระไพศาล วิสาโล ได้กล่าวไว้ในนิตยสาร CHIP

เรื่องเทคโนโลยีในทัศนะของพุทธศาสนาว่า “ทุกวันนี้ อาตมาใช้เฟสบุ๊คในการเผยแผ่ธรรมะ คิดว่าเฟสบุ๊คได้รับความนิยมมากกว่า และเข้าถึงผู้คนได้ง่ายกว่า เว็บไซต์ของอาตมาที่ visalo.org ก็ยังทำอยู่ แต่คนเข้าน้อยกว่ามาก อาจเป็นเพราะว่าเว็บไซต์เป็นสิ่งที่ต้องชวนชวนเข้าไปหา ส่วนเฟสบุ๊คนั้น เวลาเขียนอะไร ข้อความจะไปปรากฏในหน้าเฟสบุ๊คของคนอื่นทันที คือไม่ต้องไปหามันมาเอง” เมื่อสามารถทำให้คนหันมาสนใจได้ก็จะมีคนคอยติดตามข่าวสารในเรื่องธรรมะและสนใจที่จะปฏิบัติธรรมกันมากขึ้นสอดคล้องกับที่ [11] พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี กล่าวไว้ในเรื่อง ว. วชิรเมธี ในมิติธรรมะ SWOT โลก ว่า “พระอาจารย์มองว่าการเผยแพร่ในวิถีเดิมได้ผลน้อย แต่พระเหนื่อยมาก ต้องเผยแพร่วิถีใหม่ที่เรียกว่า Less is more ทำน้อยแต่ได้มาก นั่นก็คือ เผยแพร่โดยการเขียนหนังสือ, ทำรายการโทรทัศน์, ทำ Animation, รายการวิทยุ ก่อตั้งเว็บไซต์ Dhammatoday.com, มี Forward Mail ธรรมะ รวมถึงมี Facebook, Twitter อย่าง Facebook วันนี้ก็เพิ่งมีผู้ใหญ่อ่านหนึ่งโทรมาแจ้งว่า Facebook ได้นำการจัดอันดับให้เป็น Top Ten ของประเทศไทย คือมี Fanpage อยู่ประมาณ 450,000 คน ต้องถือว่าติด 1 ใน 3 ของประเทศไทย เหล่านี้เป็นช่องทางในการเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุก” นี่คือการรู้จักให้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ ใช้เผยแผ่ธรรมะอย่างไม่มีขีดจำกัด ที่สามารถประยุกต์เข้ากับสังคมไทยในทุกช่วงของสถานการณ์ โดยนำการเข้าใจและรู้จักใช้เทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาช่วยเผยแผ่ธรรมะไปยังกลุ่มคนทั่วไป อย่างเห็นผลทำให้ธรรมะเป็นของใกล้ตัวเพื่อให้ธรรมะอินเทอร์เน็ตเข้ากับยุคสมัยของสังคมไทย

บทสรุป

การไหลบ่าแห่งกระแสเทคโนโลยี เป็นดังกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวท่วมทับมนุษย์ทุกคน เมื่อมีอาจปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ได้ ควรจะโน้มรับมันอย่างมีสติ มองให้เห็นคุณค่าแท้ที่อยู่ในตัวมัน อย่างมิว่าหลงระเริงกับคุณค่าเทียมที่ดูสวยงาม น่าชมแต่ภายนอก คุณค่าแท้ของสื่อสังคมออนไลน์ก็คือ การได้พบปะ สนทนา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่วนคุณค่าเทียมก็คือการใช้มันอย่างเมามันจนกลายเป็นเสพติด คุณค่าเทียมของ

พระพุทธรูปก็คือ การที่มนุษย์ติดอยู่เพียงเปลือกนอก ไม่เข้าใจแก่นแท้ ไม่รู้จักหลักปฏิบัติของชาวพุทธที่ดี ไม่สามารถปฏิบัติตนตามหลักศาสนาได้ ส่วนคุณค่าแท้ของพระพุทธรูปก็คือ การละชั่ว ทำความดี ทำจิตใจของตนให้ผ่องใส นี่เป็นหัวใจหลักในทางพระพุทธศาสนา เมื่อสามารถประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวมาแล้วนี้ ย่อมได้รับผลอันประเสริฐประเสริฐสุขอันไพบูรณ์ ได้รับปิติสุข อิ่มเอมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อได้รับความสุขที่แท้จริงจากการปฏิบัติพระธรรมที่ประเสริฐนั้นแล้วก็ควรแผ่แผ่กับบุคคลอื่น ถ่ายทอดความรู้สึกดี ๆ ให้กับมวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่า ทุกชนชาติ ที่อยู่บนพื้นปฐพีนี้ โดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีอยู่บนโลกใบนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้นสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกที่ใช้ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อเข้าถึงบุคคลทุกจำพวก ทุกเพศ ทุกวัย เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2554. แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2554-2559. กรุงเทพฯ. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- [2] พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี. (2553). แสดงธรรมเทศนา เรื่อง กุศโลบายของพระพุทธเจ้า ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ บพิตรพิมุข.มหาเมฆ. <http://www.youtube.com>.
- [3] พระพรหมคุณาภรณ์. 2552. จาริกอโคก (ธรรมจักรบนเตียรสีสังข์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย. สมุทรปราการ. ผลิตซ้ำ
- [4] กรวิภา คงเดชศักดิ์. 4 สิงหาคม 2552. วิวัฒนาการ "สังคมออนไลน์". เดลินิวส์, สก๊อปพิเศษ.
- [5] เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. 2556. Social Media สื่อสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. Veridian E-Journal. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. SU Vol.6 No. 1 January – April 2013: หน้า 72.

- [6] ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี. 10 ตุลาคม 2556. ข่าวลือ-ข่าวจริง? แยกแยะอย่างไรใน Social Media?. ไทยรัฐ.
- [7] Intel Corporation. (2555). แนวทางสำหรับสื่อสังคมของ Intel.thailand.intel.com/content/.intel-social-media-guidelines.html.
- [8] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ .9, ราชบัณฑิต). 2548. คำวัด. กรุงเทพฯ. เลียงเชียง.
- [9] พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต. 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554. แดกประเด็นข่าว เรื่องพระสงฆ์กับสังคมออนไลน์. สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3.
- [10] พระไพศาล วิสาโล. มีนาคม, ปีที่ 10, ฉบับที่ 3. เทคโนโลยีในทัศนะของพุทธศาสนา. เข้าถึงได้จาก <http://visalo.org/columnInterview>.
- [11] พยุงศักดิ์ วิริยะบัณฑิตกุล. กุมภาพันธ์ 2554. ว. วชิรเมธี ในมิติธรรมะ SWOT โลก. BrandAge.